

REPUBLIKA SLOVENIJA

INFORMACIJSKI
POOBLAŠČENEC

Dunajska cesta 22, 1000 Ljubljana

T: 01 230 9730

www.ip-rs.si

gp.ip@ip-rs.si

Številka: 007-7/2024/2

Datum: 27. 2. 2024

Ministrstvo za pravosodje
gp.mp@gov.si

ZADEVA: Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o kazenskem postopku (EVA 2024-2030-0001) – MNENJE

ZVEZA: vaš dopis št. IPP 007-3/2024/1, prejet dne 29. 1. 2024 ter priloženo gradivo

Spoštovani,

na podlagi vašega zaprosila, 3. točke prvega odstavka 55. člena Zakona o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-2), 76. člena Zakona o varstvu osebnih podatkov na področju obravnavanja kaznivih dejanj (ZVOPOKD) in 57. člena Uredbe (EU) 2016/679 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. aprila 2016 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov ter razveljavitvi Direktive 95/46/ES (Splošna uredba) v nadaljevanju posredujemo mnenje Informacijskega pooblaščenca (IP) k predlogu Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o kazenskem postopku – EVA 2024-2030-0001 (predlog ZKP-P), ki med drugim ureja pridobivanje in obdelavo prometnih podatkov v zvezi s komunikacijo v okviru predkazenskega postopka v skladu z delno odločbo Ustavnega sodišča št. U-I-144/19-51 z dne 6. 7. 2023.

Uvodoma IP pozdravlja številne spremembe zakonskih določb v skladu z zahtevami Ustavnega sodišča. Hkrati pa IP izpostavlja, da besedilo zahteva dodatne dopolnitve v skladu zgoraj omenjeno odločbo Ustavnega sodišča. Prav tako se IP ne more strinjati s pojasnili predlagatelja glede odsotnosti obveznosti izdelave ocene učinka v zvezi z varstvom podatkov glede posegov v varstvo podatkov, kot jih predvidevajo 13., 14., 15. in 18. člen predloga ZKP-P, ki se nanašajo na dopolnitve besedila 149.b, 149.c, 149.č in 156. člena v skladu z delno odločbo Ustavnega sodišča št. U-I-144/19-51 z dne 6. 7. 2023, s katero je sodišče razveljavilo 149.b in 149.c člen ter peti in delno šesti odstavek 156. člena ZKP. Predlagatelj utemeljuje svoje stališče z dvema argumentoma, in sicer predlagatelj najprej navaja, da se s predlaganim zakonom (predlog ZKP-P) znatno zmanjšujejo posegi v osebne podatke na področju elektronskih komunikacij (prometni podatki) in bančnih podatkov, tako glede vrst hudih kaznivih dejanj kot glede posegov v njih – torej se ne uvajajo novi posegi v varovane osebne podatke (glede na neustavne določbe); v nadaljevanju pa predlagatelj kot razlog, da izvedba predhodne ocene učinkov ni potrebna navaja, da gre za izvrševanje obveznosti iz sistemske in precedenčne odločbe Ustavnega sodišča, v kateri je že izvedena celovita ustavnosodna presoja v zvezi s spreminjanimi določbami (ki so bile s strani Ustavnega sodišča prepoznane kot neustavne).

IP se s tem stališčem ne more strinjati, saj prav ugotovitve Ustavnega sodišča potrjujejo nasprotno. Ustavno sodišče se v svoji presoji glede besedila razveljavljenih členov ni spuščalo v izvedbo strogega testa sorazmernosti (presoja nujnosti in primernosti (ukrepa) za zagotovitev zasledovanega cilja), saj je glede na razveljavljeno (neustavno) ureditev presodilo le, da poseg ne prestane že preizkusa sorazmernosti v ožjem pomenu. Ureditev kot je predlagana s predlogom ZKP-P pa bi morala poskrbeti prav za ustavno skladno zakonsko ureditev in biti posledično podvržena tudi presoji strogega testa sorazmernosti. Sam obstoj omenjene odločbe Ustavnega sodišča torej ne pomeni, da obveznost po 49. členu ZVOPOKD odpade. Pred začetkom predvidenih dejanj obdelave na podlagi 149.b, 149.c in novega dela 156. člena bi torej pristojni organ moral izvesti oceno učinka na varstvo osebnih podatkov, kar pa bi bilo glede na naravo obdelav najbolj smiselno in primerno izvesti v okviru priprave predloga sprememb ZKP v tem delu, kot sicer za zakone, s katerimi se urejajo obdelave po ZVOP-2 predvideva 24. člen ZVOP-2.

IP dokončne presoje obstoja pravnih podlag za morebitne obdelave osebnih podatkov, ki bi lahko izhajale iz predlaganih zakonskih sprememb v mnenju in zgolj na podlagi prejetega gradiva ne more izvesti, saj je to naloga in odgovornost predlagatelja (in v končni fazi upravljavca), zato zgolj iz previdnosti dodajamo, da mora biti glede na 38. člen Ustave vsaka obdelava osebnih podatkov primarno opredeljena z zakonom (in ne podzakonskim aktom) v skladu z načelom sorazmernosti in zahtevami 6. člena ZVOP-2 oziroma v primeru obdelav za namene izvrševanja kazenskih sankcij 6. in 7. člena ZVOPOKD ter da mora biti zakon skladen z ustavnim načelom sorazmernosti in do te mere jasen in enoznačno razumljiv, da ni dvoma o tem, katere obdelave osebnih podatkov določa, za katere namene in kdo je zanje odgovoren. V nadaljevanju podajamo nekaj bistvenih pripomb na prejeto gradivo.

K 13. členu (dopolnitve 149.b člena ZKP)

V 149.b členu ZKP je urejena pridobitev prometnih podatkov (torej podatkov o okoliščinah komunikacije) od operaterjev in ponudnikov storitev informacijske družbe za nazaj, gre torej za pridobitev tistih podatkov, ki že obstajajo pri zavezancih za posredovanje po tem členu v trenutku sodne odredbe za njihovo pridobitev na podlagi zakonite pravne podlage.

Predlagano besedilo 149.b člena naj bi se po spremembah glasilo:

»(1) Če so podani utemeljeni razlogi za sum, da je določena oseba izvršila, da izvršuje ali pripravlja oziroma organizira izvršitev kaznivega dejanja iz četrtega odstavka prejšnjega člena, pri tem pa je mogoče utemeljeno sklepati, da z drugimi ukrepi tega dejanja ni mogoče odkriti, preprečiti ali dokazati oziroma bi bilo to povezano z nesorazmernimi težavami, lahko preiskovalni sodnik na obrazložen predlog državnega tožilca odredi operaterju oziroma ponudniku storitev informacijske družbe, da pristojnemu organu sporoči potrebne podatke o prometu v zvezi s komunikacijo osumljenca ali oškodovanca ali oseb iz drugega odstavka prejšnjega člena, ki obstajajo v času izdaje odredbe in niso starejši od treh mesecev. Preiskovalni sodnik v odredbi opredeli kategorije podatkov, ki jih zahteva. Odredba se operaterju oziroma ponudniku storitev informacijske družbe vroča v delu, ki se nanaša nanj.

(2) Predlog in odredba morata biti pisna in morata vsebovati podatke, ki omogočajo enolično identifikacijo komunikacijskega sredstva ali uporabnika, utemeljitev razlogov, relevantno časovno obdobje, za katerega se podatki zahtevajo, ostale pomembne okoliščine, ki narekujejo uporabo ukrepa, ter ustrezen rok za izvršitev. Identifikacija komunikacijskega sredstva mora biti dovolj natančna, da zahtevek omejuje na vnaprej omejen in določljiv seznam oseb.

(3) Izjemoma, če pisne odredbe ni mogoče pravočasno pridobiti in če obstaja nevarnost, da bi zaradi odlašanja bilo ogroženo življenje ali zdravje ljudi, lahko preiskovalni sodnik na ustni predlog državnega tožilca odredi izvršitev ukrepa iz prvega odstavka tega člena z ustno odredbo neposredno operaterju oziroma ponudniku storitev informacijske družbe. O ustnem predlogu državnega tožilca preiskovalni sodnik napravi uradni zaznamek. Pisna odredba mora biti izdana najkasneje v 12 urah po izdaji ustne odredbe. Če se med izdelavo pisnega odpravka izkaže, da izrečeni ukrep ni bil upravičen, se postopa po četrtem odstavku 154. člena tega zakona.

(4) Operater oziroma ponudnik storitev informacijske družbe svojemu uporabniku, naročniku ali tretjim osebam ne sme razkriti, da je ali da bo v skladu s tem členom posredoval določene podatke. Tega ne sme razkriti 24 mesecev po preteku meseca, v katerem se je zaključilo izvrševanje odredbe. Preiskovalni sodnik lahko z odredbo določi drugačen rok, rok podaljša za največ 12 mesecev, vendar ne več kot dvakrat, rok skrajša ali prepoved seznanitve odpravi.

(5) Na podlagi tega člena ni mogoče zahtevati ali pridobiti podatkov, ki se nanašajo na vsebino komunikacije.«.

Kot je v svoji dosedanji sodni praksi že presojalo Ustavno sodišče (npr. odločba št. U-I-65/13), je pridobitev prometnih podatkov po prvem odstavku 149.b člena ZKP (IP izpostavlja, da enako velja za posege na podlagi 149.c in nenazadnje tudi 156. člena ZKP) lahko samostojen ukrep, ki ustvari bogat podatkovni profil določene osebe, kar lahko v določenih primerih pomeni celo hujši poseg v zasebnost kot nadzor vsebine informacij. Iz skupka prometnih podatkov je glede na prakso Ustavnega sodišča,

četudi torej ne omogočajo vpogleda v vsebino komunikacije, mogoče izluščiti številne podrobnosti iz življenja posameznika oziroma informacije o mnogih vidikih zasebnega življenja zadevnih oseb, vključno z občutljivimi informacijami, kot so spolna usmerjenost, politična mnenja, verska, filozofska, družbena ali druga prepričanja in zdravstveno stanje (podobno izhaja iz sodb Sodišča EU npr. sodba v zadevi *Commissioner of An Garda Síochána*). Na njihovi podlagi je mogoče izpeljati zelo natančne ugotovitve o zasebnem življenju oseb, katerih podatki so bili pridobljeni, kot so vsakodnevne navade, kraji stalnega ali začasnega prebivališča, dnevne ali druge poti, dejavnosti, družbeni odnosi in okolja, ki jih obiskujejo.

IP po pregledu predlaganega besedila pozdravlja, da je predlagatelj za ukrep po novem 149.b členu predvidel višji dokazni standard za uporabo tega ukrepa – utemeljenih razlogov za sum – vendar IP ocenjuje, da s tem ravnovesja med invazivnostjo posega v zasebnost posameznikov ter kriteriji za poseg, predlagatelj še ni uspel zagotoviti v celoti in za vse posameznike, na katere se ukrep nanaša.

Ukrep je namreč mogoče odrediti ne le zoper osumljenca, ampak tudi zoper oškodovanca in zoper osebe iz drugega odstavka 149.a člena ZKP (tj. zoper osebo, ki ni osumljenec, če je mogoče utemeljeno sklepati, da bi opazovanje te osebe privedlo do identifikacije osumljenca, čigar osebni podatki niso znani, do prebivališča ali lokacije, kjer je osumljenec, oziroma do prebivališča ali lokacije, kjer je oseba, zoper katero je bil odrejen pripor, hišni pripor, tiralica ali odredba za privedbo, pa je pobegnila ali se skriva, in policisti z drugimi ukrepi teh podatkov ne morejo pridobiti oziroma bi bilo to povezano z nesorazmernimi težavami). IP ne razbere, zakaj se v primeru pridobivanja prometnih podatkov npr. oškodovanca in zoper osebe iz drugega odstavka 149.a člena ZKP ne zahteva npr. pogoj obveščanja ali soglasja teh oseb k pridobivanju podatkov ali druga oblika strožjega standarda presoje oz. druge varovalke za zagotavljanje sorazmernosti in zakonitosti izvajanja ukrepa.

Kot je IP izpostavil že v pripombah na pretekle spremembe ZKP v tem delu, bi posebej upoštevaljoč občutno podaljšanje roka, v katerem je pravica posameznika do seznanitev z lastnimi osebnimi podatki okrnjena (predlagatelj je rok določil na 24 mesecev z možnostjo nadaljnjega podaljšanja za skupaj še 24 mesecev, omogočil pa je tudi možnost skrajšanja roka), bilo potrebno v zakonu kot eno izmed sestavin sodne odredbe, ki je podlaga za posredovanje podatkov, opredeliti tudi obdobje, ko velja prepoved razkritja glede posredovanja podatkov (četrti odstavek) z navedbo razlogov, ki so podlaga za določitev obdobja s strani preiskovalnega sodnika. V nasprotnem primeru bo namreč možnost odprave prepovedi seznanitve s strani preiskovalnega sodnika ostala mrtva črka na papirju, saj je ob siceršnji zakonski opredelitvi roka (24 mesecev) zelo malo verjetno, da se bo sodišče v odredbi posebej opredeljevalo tudi do odprave zakonsko določene prepovedi. Sodišče bi s presojo ustreznosti roka, lahko tudi zagotovilo uravnoteženje med interesi organov pregona ter posameznika, ki svojega interesa ne more uveljavljati in uresničevati, saj sam vse do izteka zakonsko določenega roka niti ne bo vedel, da je ovira za kakršnokoli njegovo informiranje o posegih v komunikacijsko in informacijsko zasebnost, izdana sodna odredba. Navedeno velja tudi za omejitve pravic po 149.c in 156. členu ZKP.

Dodatno IP izpostavlja, da bi se ne glede na predlagane spremembe morali dejansko postročiti tudi kriteriji glede kataloga kaznivih dejanj, v zvezi s katerimi bi bil dopusten ukrep po 149.b členu. Razloge za to je IP navedel že v vseh mnenjih, posredovanih v okviru predhodnih strokovnih usklajevanj. To bi še toliko bolj moralo veljati, glede na to, da se možnost izvajanja ukrepov nanaša tudi na oškodovanca in na osebe iz drugega odstavka 149.a člena, in sicer brez dodatne varovalke sorazmernosti ukrepa, kot je npr. soglasje ali drugačna merila za obveščanje teh dveh skupin posameznikov ali druge varovalke. V zvezi s širitvijo kroga oseb, zoper katere bi bil ukrep po tem členu dopusten (tudi oškodovanci in osebe iz drugega odstavka 149.a člena), IP pogrša v obrazložitvi predloga navedbo razlogov, zaradi katerih predlagatelj ocenjuje, da je ta ukrep, ki predstavlja tako invazivni poseg v komunikacijsko zasebnost teh tretjih oseb, primeren in potreben in zakaj ni nobenih dodatnih varovalk, ki bi zagotavljale možnosti uveljavljanja pravic tem osebam (npr. pogoj soglasja, drugačna omejitve pravic glede seznanitve, seznanitev z obstojem ukrepa).

Prav tako IP ugotavlja, da predlagatelj ni upošteval pripomb IP iz predhodnih mnenj glede vsebine odredbe, ki bi morala vsebovati, zlasti tudi:

- (1) utemeljitev oziroma ugotovitev neogibne potrebnosti uporabe posameznega ukrepa v razmerju do zbiranja dokazov na drugačen način in uporabe milejših ukrepov,
- (2) utemeljene razloge/dokaze, iz katerih izhaja, da določeno komunikacijsko sredstvo uporablja

oseba iz prvega odstavka tega člena in v primeru tretjih oseb tudi utemeljitev razlogov za poseg v njihovo informacijsko zasebnost,

(3) opredelitev konkretnega in na posamični primer vezanega obdobja, ko velja prepoved razkritja glede posredovanja podatkov (četrti odstavek) z navedbo razlogov v konkretnem primeru, ki so podlaga za določitev obdobja s strani preiskovalnega sodnika, kot tudi

(4) določitev pristojnega organa, kateremu se posredujejo podatki, ki je lahko tudi preiskovalni sodnik.

Kot v svoji odločbi navaja Ustavno sodišče bi moral ZKP na podlagi drugega odstavka 37. člena Ustave sam ne le določati jasno abstraktno časovno omejitev kazenskopravnega posega v komunikacijsko zasebnost s pridobivanjem prometnih podatkov oziroma dostopom do njih, ampak ob upoštevanju načela sorazmernosti (kar zahteva izvedbo strogega testa sorazmernosti) v celoti tudi niansiran pristop k posegom v človekove pravice in temeljne svoboščine. Predlog sprememb tem zahtevam ne sledi v celoti.

K 14. členu (dopolnitve 149.c člena ZKP)

V 149.c členu ZKP je po novem urejena pridobitev aktualnih prometnih podatkov (torej podatkov o okoliščinah komunikacije) od operaterjev in ponudnikov storitev informacijske družbe 'za naprej', gre torej za vzpostavitev nadzora nad določenimi posamezniki in zavarovanje podatkov, ki šele nastajajo pri zavezcih za posredovanje po tem členu od trenutka sodne odredbe z namenom njihovega pridobivanja na podlagi zakonite pravne podlage. To teoretično pomeni, da se na ta način lahko hrani in posledično lahko pristojni organi pridobijo več podatkov, kot bi jih sicer v primeru zahtev za pridobivanje podatkov za nazaj.

Predlagano besedilo 149.c člena naj bi se po spremembah glasilo:

»(1) Če so podani utemeljeni razlogi za sum, da je določena oseba izvršila, izvršuje ali pripravlja oziroma organizira izvršitev kaznivega dejanja iz drugega odstavka 150. člena tega zakona pri tem pa je mogoče utemeljeno sklepati, da z drugimi ukrepi tega dejanja ni mogoče odkriti, preprečiti ali dokazati oziroma bi bilo to povezano z nesorazmernimi težavami, lahko preiskovalni sodnik na obrazložen predlog državnega tožilca odredi operaterju oziroma ponudniku storitev informacijske družbe, da začne z zavarovanjem potrebnih podatkov o prometu v zvezi s komunikacijo osumljenca, oškodovanca ali oseb iz drugega odstavka 149.a člena tega zakona ter sporočanjem le-teh pristojnemu organu. Preiskovalni sodnik mora v odredbi natančno opredeliti kategorije podatkov, ki jih zahteva, in obdobje, za katero se ukrep odreja in ki ne sme biti daljše od enega meseca. Preiskovalni sodnik lahko z novo odredbo odredi podaljšanje izvajanja ukrepa za največ en mesec, skupaj za največ šest mesecev. Če je zoper komunikacijsko sredstvo odrejen tudi ukrep po 150. členu tega zakona lahko sodnik odreja ukrepe po tem členu za ves čas izvrševanja ukrepov iz 150. člena tega zakona zoper to komunikacijsko sredstvo. Odredba se operaterju oziroma ponudniku storitev informacijske družbe vroča v delu, ki se nanaša nanj.

(2) Predlog in odredba morata biti pisna in morata vsebovati podatke, ki omogočajo enolično identifikacijo komunikacijskega sredstva ali uporabnika, utemeljitev razlogov, relevantno časovno obdobje, za katerega se ukrep odreja, pogostost sporočanja podatkov pristojnemu organu ter ostale pomembne okoliščine, ki narekujejo uporabo ukrepa, vključno z obrazložitvijo sorazmernosti. Identifikacija komunikacijskega sredstva mora biti dovolj natančna, da zahtevek omejuje na vnaprej omejen in določljiv seznam oseb.

(3) Če je podano soglasje zakonitega uporabnika komunikacijskega sredstva, je mogoče z odredbo zahtevati posredovanje podatkov iz prvega odstavka tega člena tudi za kazniva dejanja, za katera se storilec preganja po uradni dolžnosti, ki niso navedena v drugem odstavku 150. člena tega zakona.

(4) Operater oziroma ponudnik storitev informacijske družbe svojemu uporabniku, naročniku ali tretjim osebam ne sme razkriti, da je ali da bo v skladu s tem členom posredoval določene podatke. Tega ne sme razkriti 24 mesecev po preteku meseca, v katerem se je zaključilo izvrševanje odredbe. Preiskovalni sodnik lahko z odredbo določi drugačen rok, rok podaljša za največ 12 mesecev, vendar ne več kot dvakrat, rok skrajša ali prepoved seznanitve odpravi. Ne glede na določbe tega odstavka pa v primeru posredovanja podatkov na podlagi soglasja zakonitega uporabnika operater oziroma ponudnik storitve informacijske družbe v roku osem dni od posredovanja podatkov obvesti zakonitega uporabnika o izvršitvi odredbe.

(5) Na podlagi tega člena ni mogoče zahtevati ali pridobiti podatkov, ki se nanašajo na vsebino komunikacije.«.

IP po pregledu predlaganega besedila pozdravlja, da je predlagatelj tudi za ukrep po novem 149.c členu sledil delni odločbi Ustavnega sodišča št. U-I-144/19-51 z dne 6. 7. 2023 in predvidel višji dokazni standard za uporabo tega ukrepa – utemeljenih razlogov za sum ter vezal pogoje za uporabo ukrepa po 149.c členu na kazniva dejanja iz drugega odstavka 150. člena – vendar IP ocenjuje, da s tem tudi glede posegov po 149.c členu ZKP ravnovesja med invazivnostjo posega v zasebnost posameznikov ter kriteriji za poseg, predlagatelj še ni uspel zagotoviti v celoti in za vse posameznike, na katere se ukrep nanaša.

Tudi ta ukrep je namreč glede na predlog ZKP-P mogoče odrediti ne le zoper osumljenca, ampak tudi zoper oškodovanca in zoper osebe iz drugega odstavka 149.a člena ZKP (tj. zoper osebo, ki ni osumljenec, če je mogoče utemeljeno sklepati, da bi opazovanje te osebe privedlo do identifikacije osumljenca, čigar osebni podatki niso znani, do prebivališča ali lokacije, kjer je osumljenec, oziroma do prebivališča ali lokacije, kjer je oseba, zoper katero je bil odrejen pripor, hišni pripor, tiralica ali odredba za privedbo, pa je pobegnila ali se skriva, in policisti z drugimi ukrepi teh podatkov ne morejo pridobiti oziroma bi bilo to povezano z nesorazmernimi težavami). IP v izogib podvajanju ugotavlja, da tudi v tem delu – razen pripomb glede kataloga kaznivih dejanj – v celoti veljajo pripombe k spremembam 149.b člena. Zato IP predlaga, da predlagatelj tudi v tem delu upošteva pripombe podane k 149.b členu predloga sprememb ZKP, saj IP ne razbere, zakaj v primeru pridobivanja prometnih podatkov npr. oškodovanca in zoper osebe iz drugega odstavka 149.a člena ZKP niso zakonsko opredeljene dodatne varovalke za zagotavljanje sorazmernosti in zakonitosti izvajanja ukrepa.

Kot v svoji odločbi navaja Ustavno sodišče bi moral ZKP na podlagi drugega odstavka 37. člena Ustave sam ne le določati jasno abstraktno časovno omejitev kazenskoprnega posega v komunikacijsko zasebnost s pridobivanjem prometnih podatkov oziroma dostopom do njih, ampak ob upoštevanju načela sorazmernosti (kar zahteva izvedbo strogega testa sorazmernosti) v celoti tudi niansiran pristop k posegom v človekove pravice in temeljne svoboščine. Predlog sprememb tem zahtevam ne sledi v celoti.

K 18. členu (dopolnitve 156. člena ZKP)

V predlaganih spremembah 156. členu ZKP je:

- v prvem odstavku urejeno pridobivanje zaupnih podatkov oziroma dokumentacije o stanju vlog in depozitov ter o stanju in prometu na računih ali drugih poslih osumljenca, obdolženca in drugih oseb, za katere je mogoče utemeljeno sklepati, da so udeležene v finančnih transakcijah ali poslih osumljenca ali obdolženca (na podlagi odredbe sodišča med drugim ob pogoju dokaznega standarda utemeljenega razloga za sum) od bank, hranilnic, plačilnih institucij, družb za izdajo elektronskega denarja oziroma podružnic ali zastopnikov, ki zanje opravljajo plačilne storitve ali distribuirajo elektronski denar, ali družb za izdajo, upravljanje oziroma poslovanje z virtualno valuto;
- v petem in šestem odstavku pa je predlagatelj pridobivanje podatkov o imetniku ali pooblaščenca določenega ali določljivega plačilnega računa, hranilne vloge, denarnice za hrambo virtualne valute ali denarnega depozita, najemniku ali pooblaščenca sefa ter o času, v katerem so bili oziroma so v uporabi, ali podatkov o obstoju pogodbenega oziroma poslovnega razmerja z osumljeno osebo (izvzeti so podatki o premoženjskem stanju osumljenca oziroma o stanju vlog in depozitov ter o stanju in prometu na računih oziroma denarnici virtualne valute) razbil na dva dela, in sicer je v petem odstavku urejeno pridobivanje podatkov brez sodne odredbe o pravnih osebah, samostojnih podjetnikih posameznikih ali posameznikih, ki samostojno opravljajo dejavnost ob dokaznem standardu razlogov za sum in upravičenih subjektih za pridobitev (državni tožilci in policija); v šestem odstavku pa je urejena pridobitev teh podatkov (iz petega odstavka 156. člena ZKP), kolikor se ti nanašajo na posameznike – v tem primeru je potrebna sodna odredba in neopredeljen nov dokazni standard, da je mogoče utemeljeno sklepati, da je bilo izvršeno, da se izvršuje ali da se pripravlja oziroma organizira kaznivo dejanje, za katero se storilec preganja po uradni dolžnosti in je podatke treba pridobiti za preprečitev ali odkritje tega kaznivega dejanja ali storilca.

Predlagano besedilo 156. člena naj bi se po spremembah glasilo:

»(1) Če so podani utemeljeni razlogi za sum, da je določena oseba izvršila, izvršuje ali pripravlja oziroma organizira izvršitev kaznivega dejanja, za katero se storilec preganja po uradni dolžnosti, in je za preprečitev ali dokazovanje tega kaznivega dejanja ali zaradi zasega predmetov ali zavarovanja zahtevka za odvzem premoženjske koristi oziroma premoženja v vrednosti premoženjske koristi treba pridobiti zaupne podatke oziroma dokumentacijo o stanju vlog in depozitov ter o stanju in prometu na računih ali drugih poslih osumljenca, obdolženca in drugih oseb, za katere je mogoče utemeljeno sklepati, da so udeležene v finančnih transakcijah ali poslih osumljenca ali obdolženca, lahko preiskovalni sodnik na obrazložen predlog državnega tožilca odredi banki, hranilnici, plačilni instituciji, družbi za izdajo elektronskega denarja oziroma podružnici ali zastopniku, ki zanje opravlja plačilne storitve ali distribuira elektronski denar, ali družbi za izdajo, upravljanje oziroma poslovanje z virtualno valuto, da mu, lahko pa tudi pristojnemu organu, sporoči zahtevane zaupne podatke oziroma pošlje dokumentacijo.

(2) Banka, hranilnica, plačilna institucija družba za izdajo elektronskega denarja oziroma podružnica ali zastopnik, ki zanje opravlja plačilne storitve ali distribuira elektronski denar ali družba za izdajo, upravljanje oziroma poslovanje z virtualno valuto mora zahtevane podatke in dokumentacijo iz prejšnjega odstavka posredovati preiskovalnemu sodniku in pristojnemu organu, določenemu v odredbi brez odlašanja.

(3) Pod pogoji iz prvega odstavka tega člena lahko preiskovalni sodnik na obrazložen predlog državnega tožilca odredi banki, hranilnici, plačilni instituciji, družbi za izdajo elektronskega denarja oziroma podružnici ali zastopniku, ki zanje opravlja plačilne storitve ali distribuira elektronski denar, ali družbi za izdajo, upravljanje oziroma poslovanje z virtualno valuto, da tekoče spremlja finančno poslovanje osumljenca, obdolženca in drugih oseb, za katere je mogoče utemeljeno sklepati, da so udeležene v finančnih transakcijah ali poslih osumljenca ali obdolženca in da mu sproti sporoča zaupne podatke o transakcijah ali poslih, ki jih pri njih opravijo ali nameravajo opraviti navedene osebe. V odredbi preiskovalni sodnik določi rok, v katerem mu mora banka, hranilnica, plačilna institucija, družba za izdajo elektronskega denarja oziroma podružnica ali zastopnik, ki zanje opravlja plačilne storitve ali distribuira elektronski denar, ali družba za izdajo, upravljanje oziroma poslovanje z virtualno valuto sporočiti podatke.

(4) Izvajanje ukrepa iz prejšnjega odstavka lahko traja največ tri mesece, iz tehtnih razlogov pa se lahko na predlog državnega tožilca njegovo trajanje podaljša do največ šest mesecev.

(5) Če so podani razlogi za sum, da je bilo izvršeno, da se izvršuje ali da se pripravlja oziroma organizira kaznivo dejanje, za katero se storilec preganja po uradni dolžnosti in je za odkritje, preprečitev ali dokazovanje tega kaznivega dejanja treba pridobiti podatke o imetniku ali pooblaščenцу določenega ali določljivega plačilnega računa, hranilne vloge, denarnice za hrambo virtualne valute ali denarnega depozita, najemniku ali pooblaščenцу sefa ter o času, v katerem so bili oziroma so v uporabi, ali podatke o obstoju pogodbenega oziroma poslovnega razmerja z osumljeno osebo, ki ne zajemajo podatkov o premoženjskem stanju osumljenca oziroma o stanju vlog in depozitov ter o stanju in prometu na računih oziroma denarnici virtualne valute, lahko državni tožilec ali policija od banke, hranilnice, plačilne institucije, družbe za izdajo elektronskega denarja oziroma podružnice ali zastopnika, ki zanje opravlja plačilne storitve ali distribuira elektronski denar, ali družbe za izdajo, upravljanje oziroma poslovanje z virtualno valuto, pisno zahteva, da tudi brez privolitve pravne osebe, samostojnega podjetnika posameznika ali posameznika, ki samostojno opravlja dejavnost, na katerega se ti podatki nanašajo, brez odlašanja sporoči te podatke oziroma posreduje dokumentacijo, ki vsebuje te podatke, če ne vsebuje tudi podatkov o premoženjskem stanju osumljenca oziroma o stanju vlog in depozitov ter o stanju in prometu na računih.

(6) Kadar se podatki iz prejšnjega odstavka nanašajo na posameznika, njihovo pridobitev oziroma posredovanje dokumentacije, ki vsebuje te zaupne podatke, odredi preiskovalni sodnik na obrazložen predlog državnega tožilca, če je mogoče utemeljeno sklepati, da je bilo izvršeno, da se izvršuje ali da se pripravlja oziroma organizira kaznivo dejanje, za katero se storilec preganja po uradni dolžnosti in je podatke treba pridobiti za preprečitev ali odkritje tega kaznivega dejanja ali storilca. Zahtevani zaupni podatki oziroma dokumentacija, ki vsebuje te zaupne podatke, se v skladu z odredbo brez odlašanja posredujejo preiskovalnemu sodniku in pristojnemu organu.

(7) Banka, hranilnica, plačilna institucija, družba za izdajo elektronskega denarja oziroma podružnica ali zastopnik, ki zanje opravlja plačilne storitve ali distribuira elektronski denar, ali družba za izdajo,

upravljanje oziroma poslovanje z virtualno valuto svoji stranki ali tretji osebi ne sme razkriti, da je ali da bo podatke in dokumentacijo poslala preiskovalnemu sodniku, državnemu tožilcu ali policiji (prejšnji odstavek). Tega ne sme razkriti 24 mesecev po zaključku izvrševanja odredbe preiskovalnega sodnika oziroma posredovanja podatkov državnemu tožilcu ali policiji. Preiskovalni sodnik lahko z odredbo določi drugačen rok, rok podaljša za največ 12 mesecev, vendar ne več kot dvakrat, rok skrajša ali prepoved seznanitve odpravi.

(8) Če se podatki, ki se pridobivajo na podlagi tega člena, vodijo tudi v registru, jih upravičenci lahko pridobijo tudi iz registra, kolikor so izpolnjeni pogoji iz tega člena in zakona, ki ureja takšen register. Pri posredovanju podatkov iz registra omejitve iz prejšnjega odstavka zavezujejo upravitelja registra.«.

IP po pregledu predlaganega besedila pozdravlja, da je predlagatelj za ukrep po novem prvem odstavku 156. člena ZKP predvidel visok dokazni standard za uporabo tega ukrepa – utemeljenih razlogov za sum ter pogoj sodne odredbe, prav tako IP pozdravlja dopolnitve v petem in šestem odstavku, ki za pridobivanje podatkov, ki se nanašajo na posameznika, po novem zahteva sodno odredbo. Vendar IP pogrša izvedbo strogega testa sorazmernosti s strani zakonodajalca in na podlagi razpoložljivega gradiva ocenjuje, da s tem ravnovesja med invazivnostjo posega v zasebnost posameznikov ter kriteriji za poseg, predlagatelj še ni uspel zagotoviti v celoti in za vse posameznike, na katere se ukrep nanaša. IP zlasti pogrša opredelitev ustreznih dodatnih varovalk za posege v informacijsko zasebnost drugih oseb.

Ustavno sodišče je v svoji zgoraj omenjeni odločbi poudarilo pomen in občutljivost navedenih podatkov iz petega in šestega odstavka 156. člena. Kot poudarja sodišče, se je pomen podatkov o obstoju določene transakcije (*transactional data*) povečal. Niso pomembni le podatki o vsebini določene transakcije (to so podatki po prvem in tretjem odstavku 156. člena ZKP), ampak tudi podatki o obstoju določene transakcije. Tako kot je to Ustavno sodišče navedlo že za prometne in lokacijske podatke, združitev do sedaj ločenih podatkov omogoča še bolj poglobljeno vsebinsko oceno o posameznikovem socialnem in ekonomskem položaju. Pomen teh podatkov je še toliko večji, ker omogoča vsebinsko bogato sklepanje o osebnem življenju in dejanskem obnašanju posameznika. Običajno vsebuje na primer čas dogodka, številko računa ali kreditne kartice, podatke o upravičencu računa oziroma kartice. Nekatero finančne navade kažejo na primer relevantne povezave z določenimi verskimi ali političnimi skupnostmi. Plačevanje zdravstvenih računov pa lahko vključuje tudi občutljive podatke, kot je zdravljenje določene bolezni. Navedeni zaupni podatki lahko razkrivajo tudi osebne povezave med določenimi posamezniki (na primer med imetnikom in pooblaščenecem določenega računa, sefa, hranilne vloge ali denarnice za virtualno valuto). Še več podatkov je mogoče razbrati iz dejstva, da ima določen osumljenec na primer z banko pogodbo o delu, zavarovalno, menjalno pogodbo ali praktično katerokoli pogodbo po OZ (ali po ZOR, kolikor še velja).

Ukrepe po 156. členu pa je mogoče odrediti tudi zoper druge osebe. IP ne razbere, zakaj predlagatelj v primeru pridobivanja podatkov drugih osebne ni izbral niansiranega pristopa in opredelil dodatnih varovalk npr. pogoj obveščanja ali soglasja teh oseb k pridobivanju podatkov ali druge oblike strožjega standarda presoje oz. drugih varovalk za zagotavljanje sorazmernosti in zakonitosti izvajanja ukrepa.

Kot je IP izpostavil že zgoraj in v pripombah na pretekle spremembe ZKP, bi posebej upoštevali občutno podaljšanje roka, v katerem je pravica posameznika do seznanitev z lastnimi osebnimi podatki okrnjena (predlagatelj je rok določil na 24 mesecev z možnostjo nadaljnega podaljšanja za skupaj še 24 mesecev, omogočil pa je tudi možnost skrajšanja roka), bilo potrebno v zakonu kot eno izmed sestavin sodne odredbe, ki je podlaga za posredovanje podatkov, opredeliti tudi obdobje, ko velja prepoved razkritja glede posredovanja podatkov (sedmi odstavek 156. člena) z navedbo razlogov, ki so podlaga za določitev obdobja s strani preiskovalnega sodnika. V nasprotnem primeru bo namreč tudi v teh primerih, kot pojasnjujemo zgoraj v zvezi z enakovrstno omejitvijo ustavne pravice posameznika do seznanitve z osebnimi podatki, ki se nanašajo nanj, v 149.b in 149.c členu, možnost odprave prepovedi seznanitve s strani preiskovalnega sodnika ostala mrtva črka na papirju.

Poleg zgoraj navedenega IP dodatno poudarja, da morajo sodišča pri uporabi različnih mehanizmov zvočnega in/ali slikovnega snemanja in izvajanja videokonferenc (s snemanjem) kot so opredeljeni tudi v predlogu ZKP-P (npr. 1. in 4. člen) poleg opredeljenih procesnih in drugih varovalk poskrbeti tudi za ustrezno varnost osebnih podatkov kot tudi seveda za druge varovalke oz. ukrepe varnosti in

zavarovanja za naslovitev tveganj, ki jih prinašajo tovrstni posegi v širšo pravico do zasebnosti posameznikov.

Predlagamo, da izpostavljene vidike in skrbi upoštevate pri nadaljnji pripravi predloga zakona in smo na voljo za morebitna dodatna pojasnila ter se priporočamo za povratne informacije.

Zahvaljujemo se vam za sodelovanje in vas lepo pozdravljamo,

Mojca Prelesnik, univ. dipl. prav.,
informacijska pooblaščenka

Pripravila:
Alenka Jerše, univ. dipl. prav.
namestnica informacijske pooblaščenke